МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ

Кафедра видавничої справи та редагування

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «бакалавр»

на тему: **СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВА КОНЦЕПЦІЯ КОМІКСУ ЯК ЗАСОБУ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

Виконав: здобувач освіти 4 курсу,
групи 6.0611-рвд-3-с3
Спеціальності «Журналістика»
освітньо-професійної програми
«Редакторсько-видавнича діяльність
і медіамоделювання»
Дзюбак Костянтин Костянтинович
Керівник: к. н. соц. ком., доц.
Микитів Г.В.
Рецензент: к. філол. н., доц.
Горбенко І. Ф.

Запоріжжя
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет журналістики
Кафедра видавничої справи та редагування
Рівень вищої освіти **бакалавр**
Спеціальність/освітня програма **061 – «Журналістика»/«Редакторсько-видавнича діяльність і медіамоделювання»**

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНИЙ

Завідувач кафедри
_____ Плеханова Т. М.

«_____»_____2025 року

З А В Д А Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Дзюбаку Костянтину Костянтиновичу

1. Тема проєкту: **Структурно-змістова концепція коміксу як засобу візуальної комунікації**
керівник роботи Микитів Галина Володимирівна, к. н. соц. ком., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від «07» листопада 2025 року №1781-с
2. Термін подання студентом роботи (проєкту): **06 червня 2025 р.**
3. Вихідні дані до проєкту: ДСТУ 29.6-2002. Видання для дітей. Поліграфічне виконання. Загальні технічні вимоги. [Чинний від 2002-08-01]. Вид. офіц. Київ : Держкомінформ України, 2002. 18 с.; ДСТУ 7157:2010. Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості. [Чинний від 2010-03-11]. Вид. офіц. Київ : Держстандарт України, 2010. 20 с.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1. З’ясувати теоретичні засади коміксу як засобу візуальної комунікації. 2. Описати історію виникнення і розвитку коміксу та мальопису. 3. Окреслити підходи до класифікації коміксу. 4. Схарактеризувати взаємозв’язок структури і змісту в коміксі.
5. Перелік графічного матеріалу: 6 додатків.

6. Консультанти розділів роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Микитів Г. В., доцент	листопад 2024 р.	листопад 2024 р.
Розділ 1	Микитів Г. В., доцент	грудень 2024 р.	грудень 2024 р.
Розділ 2	Микитів Г. В., доцент	лютий 2025 р.	лютий 2025 р.
Висновки	Микитів Г. В., доцент	квітень 2025 р.	квітень 2025 р.

7. Дата видачі завдання 23.10.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Консультація наукового керівника з вибору теми. Затвердження теми	Вересень – жовтень 2024 р.	виконано
2	Складання плану роботи	До 27 жовтня 2024 р.	виконано
3	Добір і опрацювання наукової літератури. Узгодження бібліографічного переліку	До 24 листопада 2024 р.	виконано
4	Написання Вступу	До 12 грудня 2024 р.	виконано
5	Написання Розділу 1	До 20 січня 2025 р.	виконано
6	Написання Розділу 2	До 26 лютого 2025 р.	виконано
7	Написання Висновків	До 22 квітня 2025 р.	виконано
8	Складання й оформлення списку літератури	До 28 квітня 2025 р.	виконано
9	Вичитка науковим керівником остаточного варіанту роботи	До 20 травня 2025 р.	виконано
10	Завершальне оформлення роботи	До 05 червня 2025 р.	виконано
11	Проходження нормоконтролю	До 10 червня 2025 р.	виконано
12	Рецензування роботи	До 15 червня 2025 р.	виконано

Студент К. К. Дзюбак

Керівник роботи (проєкту)_____ Г. В. Микитів

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер_____ Г. В. Микитів

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра «**Структурно-змістова концепція коміксу як засобу візуальної комунікації»**: 42 стор., 6 додатків, 30 джерел.

Мета дослідження – здійснити комплексне дослідження структурно-змістової концепції коміксу як засобу візуальної комунікації.

Для досягнення поставленої мети було виконано такі **завдання**:

1. З’ясувати теоретичні засади коміксу як засобу візуальної комунікації.
2. Описати історію виникнення і розвитку коміксу та мальопису.
3. Окреслити підходи до класифікації коміксу.
4. Схарактеризувати взаємозв’язок структури і змісту в коміксі.

Об’єкт дослідження – комікси «Максим Оса», «Козаки на Орбіті», «Герої світла», «Укрмен. Початок» та «Троє проти Зла».

Предмет дослідження – засоби формування структурно-змістової концепції коміксу як засобу візуальної комунікації.

Методи дослідження. Аналіз літературних джерел: детальне ознайомлення з теоретично-методологічним підґрунтям коміксу; історичний аналіз: дослідження виникнення та розвитку коміксу; порівняння: зіставлення понять «комікс» і «мальопис»; систематизація та узагальнення отриманих даних; типологізація – включає упорядкування методів за певними критеріями, наприклад, за типами, цілями, принципами або методами використання, подальше розподілення об’єктів у групи; аналогія – передбачає перенесення знань, вмінь або навичок, набутих у результаті вивчення одного об'єкта або ситуації.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі системного аналізу структурно-змістової концепції коміксу як засобу візуальної комунікації; у необхідності виявлення особливостей коміксу, його потенціалу не поступатися іншим видам мистецтва у впливі на різну читацьку авдиторію; висвітленні залежності між типологічними ознаками та читацьким призначенням.

Сфера застосування. Результати дослідження можуть бути використані при підготовці до практичних занять із дисциплін «Вступ до спеціальності», «Медіавиробництво, «Масова комунікація та інформація», «Основи редакторської майстерності», написанні рефератів, курсових робіт; у діяльності педагогічних працівників, фахівців видавничо-поліграфічної галузі.

КОМІКС, МАЛЬОПИС, ВІЗУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ, СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВА КОНЦЕПЦІЯ

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну роботу 2
Реферат 4
Вступ 6
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження коміксу як засобу візуальної комунікації 9
1.1 Поняття про комікс та мальопис, історія їх виникнення і розвитку 9
1.2 Підходи до класифікації коміксу 16
Розділ 2. Взаємозв'язок структури та змісту в коміксі 22
2.1 Візуальні образні засоби коміксу 22
2.2 Структурно-змістові особливості коміксу 26
Висновки 30
Список використаних джерел 32
Додаток А. «Троє проти Зла» 36
Додаток Б. «Троє проти Зла» 37
Додаток В. «Українська лліттература в коміксах» 38
Додаток Г. «Герої світла» 39
Додаток Д. «Троє проти Зла» 40
Додаток Е. «Укрмен. Початок» 41
Декларація академічної доброчесності 42

ВСТУП

Відомо, що комікси є унікальним поєднанням вербальних і візуальних елементів, що привертає увагу читачів різного віку та культурних уподобань. Вони, як і інші види мистецтва, відкривають широкі горизонти для творчості та інтерпретації. Комікс як унікальне культурне явище привертає увагу багатьох дослідників у різних країнах.

Комікс та мальопис доволі близькі за поняттям – це форма візуального мистецтва, призначена для передачі ідей та повідомлень через послідовність фотографій або малюнків, яка супроводжується текстом або іншими візуальними елементами. Зазвичай комікс складається з послідовності кадрів або «дощок», на яких розміщені зображення та текст. Кожен кадр може містити діалоги, роздуми персонажів, опис подій або інші елементи. Така структура дозволяє авторам коміксів створювати візуальні оповіді з різноманітними темами та жанрами, від сатиричних до драматичних.

Його структура та зміст складники можуть бути розглянуті з різних точок зору. Одні досліджують його з академічної перспективи, визначаючи генезис та історію коміксів. Інші можуть звернутися до питання, чому комікси не розглядаються як мистецтво, намагаючись спростувати поширені упередження, що часто висловлюються проти них. Ці упередження не обмежуються лише тими, хто ще не мав досвіду з коміксами та вперше звертається до них. Часто серед тих, хто має глибокі знання у мистецтві, літературі та культурі, можна зустріти відмову вважати комікси мистецтвом.

Слід зазначити, що в останні роки все більше вітчизняних і зарубіжних дослідників займаються вивченням теми коміксу, його структури та змісту, зокрема Д. Бєлов, Е. Огар, Х. Копильчак, Г. Онкович, О. Пастушенко, Р. Дункан, М. Сміт, П. Левіц та інші.

Незважаючи на велику кількість досліджень, зокрема велику частку з яких в Україні становить визначення коміксу, ще недостатньо висвітлено відмінності між коміксом та мальописом, взаємозв’язок структури та змісту у коміксі. Саме

цим обґрунтовується **актуальність** теми роботи.

Мета дослідження – здійснити комплексне дослідження структурно-змістової концепції коміксу як засобу візуальної комунікації.

Для реалізації поставленої мети потрібно виконати такі **завдання:**

1. З’ясувати теоретичні засади коміксу як засобу візуальної комунікації.
2. Описати історію виникнення і розвитку коміксу та мальопису.
3. Окреслити підходи до класифікації коміксу.
4. Схарактеризувати взаємозв’язок структури і змісту в коміксі.

Об’єкт дослідження – комікси «Максим Оса», «Козаки на Орбіті», «Герої світла», «Укрмен. Початок» та «Троє проти Зла».

Предмет дослідження – засоби формування структурно-змістової концепції коміксу як засобу візуальної комунікації.

Методи дослідження. Аналіз літературних джерел: детальне ознайомлення з теоретико-методологічним підґрунтям коміксу; історичний аналіз: дослідження виникнення та розвитку коміксу; порівняння: зіставлення понять «комікс» і «мальопис»; систематизація та узагальнення отриманих даних; типологізація – включає упорядкування методів за певними критеріями, наприклад, за типами, цілями, принципами або методами використання, подальше розподілення об’єктів у групи; аналогія – передбачає перенесення знань, вмінь або навичок, набутих у результаті вивчення одного об'єкта або ситуації.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі системного аналізу структурно-змістової концепції коміксу як засобу візуальної комунікації; у необхідності виявлення особливостей коміксу, його потенціалу не поступатися іншим видам мистецтва у впливі на різну читацьку авдиторію; висвітленні залежності між типологічними ознаками та читацьким призначенням.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані при підготовці до практичних занять із дисциплін «Вступ до спеціальності», «Медіавиробництво, «Масова комунікація та інформація», написанні рефератів, курсових робіт; у діяльності педагогічних працівників, фахівців видавничо-

поліграфічної галузі.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 42 сторінки, список використаних джерел включає 30 найменувань.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМІКСУ ЯК ЗАСОБУ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

1.1 Поняття про комікс та мальопис, історія їх виникнення і розвитку

Теоретико-методологічне дослідження основ коміксу та його різновидів складається з розгляду основних понять про комікс, роз'яснення потенціалу вербально-візуальної парадигми у різних галузях, вивчення концепції та організації дослідження коміксу.

Загальна схема наукового дослідження складатиметься з: обґрунтування напрямків дослідження, вибір загальних методики дослідження, вибір основних методів дослідження, розробка концепцій, виявлення індивідуальних характеристик об'єкта, уточнення наукової новизни і практичної значущості дослідження.

Для порівняння різних і спільних рис мальопису та коміксу було проведено дослідження літературних джерел, включаючи академічні статті, книги та онлайн-ресурси про комікси та графічні романи.

Вивчення концепцій може містити аналіз популярних і сучасних нам жанрів коміксів, таких, як пригодницька героїка, наукова фантастика, детектив, історичні тощо. Зазвичай досліджують типові елементи кожного жанру та їхні впливи на структуру та динаміку оповіді коміксу.

При аналізі розвитку та історії виникнення коміксу дослідники можуть займатися вивченням планування кадрів, розташування вербальних елементів коміксу та простежувати розвиток основних архетипів залежно від історичного проміжку, соціально-культурного впливу і приналежності до окремої групи.

Підґрунтя дослідження коміксу та мальопису являє собою такі аспекти: аналіз художнього стилю та техніки графічного оформлення коміксу. Це містить оцінку використаних матеріалів, палітру кольорів, рівень деталізації та обрані композиційні рішення.

Цікавим також може бути огляд потенціалу коміксу як інструмента сучасної наукової комунікації. На цю тему досі проводиться багато наукових досліджень, зокрема за кордоном: залучення коміксу в навчальні практики закладів освіти може допомогти педагогам ознайомити юнацтво зі світом науки, осягнути складні наукові концепції за допомогою привабливої візуалізації тощо [8, с. 56-57].

Комікс-журналістика відіграє важливу роль у висвітленні соціальних проблем та важливих подій, які можуть бути недостатньо представлені в традиційних медіа. Графічний формат надає можливість створювати вражаючі історії та використовувати візуальні елементи для привернення уваги до гострих моральних та етичних питань [21, с. 27].

Додатково зауважимо, що порушення проблеми рівності в сучасному суспільстві є темою, яку медіа висвітлювали не одне десятиліття. Як зазначає І. Грабовська, «Українська феміністична ідея кінця XIX – початку XX століття зросла на національній основі» [5, с. 196].

Дослідження коміксів та мальописів включає в себе різні аспекти, такі як теоретичні та методологічні основи, жанрову класифікацію, аналіз концепцій та організацію дослідження. Важливим аспектом є також аналіз вербально-візуальних метафор та їхній вплив на сприйняття реципієнта.

Вербально-візуальна метафора – лише один із різновидів візуальної метафори. У своєму складі вона має різні знакові системи, що й є ключовою відмінністю від вербальної й візуальної метафор. Способи аналізу вербально-візуальної метафори співвідносяться з принципом аналізу вербальної метафори та відносини образу і джерела.

Чинники впливу вербально-візуальної парадигми на сприйняття реципієнтом складаються з наступних аспектів: співвідношення між словом і зображенням, глибина та розмаїтість інформації, емоційний вплив та рівень простоти сприйняття.

Подальше вивчення рівнів простоти сприйняття та опрацювання інформації показує різні методи класифікації коміксу, зокрема, за віком. Ця

класифікація дозволяє забезпечити відповідність контенту потребам та розвитку аудиторії різних вікових груп. Такий підхід допомагає створювати більш зрозумілий контент для різних категорій читачів, порушуючи відповідні теми [16, с. 13].

Дослідження концепції розвитку персонажа в коміксі може допомогти простежити формування архетипів. Архетипи є типовими образами або патернами, які відображають основні риси та характеристики персонажів історії або літератури.

Вивчення концепції розвитку персонажів у коміксах може допомогти простежити формування архетипів, що відображають основні риси і характеристики персонажів. Важливою аспектом є збереження впізнаваності персонажів у різних ситуаціях та відображення їхньої індивідуальності через дизайн, міміку, жести та інші риси.

Але слід пам’ятати, що комікс – це мистецький жанр, який посів місце між ілюстрацією та анімацією, і потребує багаторазового зображення персонажа у різних обставинах, зберігаючи його впізнаваність. Все це передбачає, що персонаж має бути стилізованим і мати чітко виражені індивідуальні риси, такі як унікальний дизайн, міміка, жести, звички, а також особисті принципи, переконання тощо [22].

Дослідження коміксів та мальописів знаходиться під впливом різноманітних аспектів, включаючи теоретичні та методологічні основи, жанрову класифікацію, типологічний розподіл, аналіз концепцій та організацію дослідження, вивчення історичного розвитку тощо. Важливі аспекти включають також аналіз вербально-візуальних метафор, парадигми та їхній вплив на сприйняття реципієнта.

Під час дослідження жанру коміксу, зокрема виділені нами тематики, використовуються різноманітні методи, серед яких аналіз візуальних елементів, вивчення характеристик персонажів та дослідження сюжетних аспектів. При цьому, використання українських мальописів «Троє проти Зла» та «Укрмен. Початок» дасть можливість дослідити стильову варіативність на українському

видавничому просторі, вплив національного архетипу на розвиток персонажів тощо.

Більшість населення планети має тенденцією акцентувати увагу на візуальному сприйнятті інформації. Особливо добре це можна простежити в умовах нового інформаційного простору. Важливим аспектом у сучасних нам реаліях також є «забрудненість» цього інформаційного простору: споживання хаотичної та надмірної інформації не завжди призводить до об'єктивного ставлення до повідомлення [6, с. 24].

Не дивлячись на те, що історія коміксу та його різновидів, у сучасному розумінні, своїм корінням не сягає далі ніж за 18 століття, вона не поступається вичерпністю та різноманітністю прикладів іншим видам графічної комунікації.

Зазвичай, винайдення європейського коміксу приписують швейцарському педагогу, викладачу та новелісту – Рудольфу Тьопферу (Rodolphe Töpffer). Його першим та неопублікованим твором у 1827 р. став «Les amours de Monsieur Vieux Bois», а першою опублікованою історією стала «Histoire de Monsieur Jabot», яка за кордонами франкомовного світу більш відома за назвою «Story of Mr. Jabot». Вона оповідає про життя денді із середнього класу, який намагається потрапити в вищі кола [27].

Історія про пана Крепіна (Monsieur Crepin). У цій історії розповідається про химерного батька, який замість того, щоб виховувати своїх дітей самотужки, найняв їм декілька вчителів та зрештою став жертвою власної дивакуватості. Також, «Пан Олівець» (Monsieur Pencil) – історія, що створена у 1831 році та вперше опублікована у 1840 році, розповідає про карикатуриста, який втратив свої ескізи через вітер, що в результаті за сюжетом призведе до глобальної війни. Історія де Альберта (Histoire de Albert). Вперше опублікована у 1845 році і розповідає про недосвідченого молодика, що шукає роботу. Після багатьох невдалих спроб, він отримує освіту журналіста та стає на підтримку радикальних ідей. «Доктор Фестус» (Le docteur Festus) створена у 1831 році та вперше опублікована у 1846 році. У цій історії розповідається про вченого, який блукає

світом та пропонує усім свою допомогу. Та, на жаль, він не знає, які пригоди для нього підготувала доля.

Саме женевський викладач, Рудольф Тьопфер, справді заснував сучасний жанр коміксу BD (bande dessinée). Вертикальні та широкі аркуші його робіт часто містили кілька зображень на одній сторінці, але не описували оригінальну розповідь, зазвичай зображуючи натомість добре відомі легенди чи казки. Якщо ми визначаємо комікс як одну сторінку або серію сторінок, кожна з яких містить кілька кадрів зображень, що розповідають оригінальну історію, то, безсумнівно, Тьопфер створив перші такі роботи [27].

Починаючи з кінця XIX століття, франко-бельгійські комікси (BD) вийшли за межі дорослої преси і зайняли вузьку нішу дитячих журналів, де залишалися до 1860-х років. Ця тенденція була викликана успіхом творів французького ботаніка та педагога Ж. Колумба (відомого під псевдонімом Кристоф), який створював гумористичні та освітні комікси, що здобули популярність серед французької інтелігенції.

Для автора, зображення було важливіше, ніж текст. Його роботи друкувалися в дитячій газеті «Le Petit Français illustré», що видавалася з 1889 року по 1904 рік і були дуже популярні. Серед інших журналів для дітей, що з’явилися на початку 20 століття, варто відзначити журнал «La Semaine de Suzette». Заснований у 1905 році і призначений для дівчаток із консервативних сімей. Журнал випускався аж до 1950-х років. Деякі відомі роботи Ж. Колумба:

«L'Idée fixe du savant Cosinus» (Ідея фікс вченого Косинуса). 1893 та 1899 років видання. Вона розповідає про пригоди розсіяного генія-вченого. Згодом було опубліковано й інші твори: сатирична «La Famille Fenouillard» 1879 року, сатиричні солдатські історії «Le sapeur Camamber» тощо.

Але все ж, перший бум мальованих історій у франкомовному світі відбувся у 1920-х – 30-х роках і саме під впливом популярного на той час американського коміксу. Протягом кількох перших десятиліть XX століття комікси ще не були самодостатніми і не видавались окремо: вони розміщувалися

в газетах, тижневиках та інших періодичних виданнях. Як карикатури або як окремі епізоди тих чи тих історій.

Справжньою «коміксною зіркою» довоєнного BD був бельгієць Ж. Ерже, що працював у журналі «XX сторіччя». Він створив серію BD про репортера мандрівника Тінтіна. Герой відвідував різноманітні країни, розкривав стародавні таємниці, також боровся зі злочинцями. Персонажа Тінтіна було опубліковано 10 січня 1929 року на сторінках тижневика «XX століття для дітей», у вигляді додатка до газети.

Крім книг про Тінтіна, письменник створив і низку творів про інших персонажів. До них відносяться Квік та Флюпке, Джо і Зетта, Пополь та Вірджин. Хоча твори Ерже охоплюють широкий спектр тематик, від політичних до соціальних проблем, його стиль відзначався стриманістю у використанні іронії та жорстокості. Герої його творів відзначалися позитивним характером, а на першому плані стояли захопливі пригоди та несподівані повороти сюжету. Це свідчить про те, що Ерже обрав невимушений підхід до відтворення складних тем, адаптуючи їх для молодшої аудиторії [4, с. 167].

Хоча 20 століття вважається періодом розквіту усіх видів коміксу по обидва боки Атлантики, вивчення та розвиток коміксу саме в українськомовному просторі почався відносно нещодавно – активна популяризація подібних видань серед молоді та старшого покоління почалась лише після здобуття Україною незалежності. Зумовлено це було радянською післявоєнною агресією до всього буржуазного та «західного».

Із початком XXI століття на «дев'яте мистецтво» перестали вішати ярлики «інфантильний» та «несерйозний», перериваючи тенденцію, яка супроводжувала його останні 60-80 років. Ці події ознаменувалися не лише зростанням продажів коміксів, а й розширенням тематичного діапазону. Нова епоха в українській історії та культурі почала відображатися в коміксах та графічних новелах, які стали дієвим засобом візуалізації подій минулого.

Комікси про історичні події, видатних людей та важливі моменти минулого України набули великої популярності серед читачів, оскільки вони не

лише розважали, а й сприяли поглибленню знань та підвищення рівня національної свідомості. Нижче ми розглянемо декілька прикладів коміксів раннього періоду здобуття Україною незалежності:

«Хижак» – вперше вийшов невеликим накладом у 1993 році. Кривава оповідь протистояння прибульців та загін озброєних найманців. Комікс вирізняється динамічною та деталізованою графікою, яка передає реалістичний світ Хижака та його «здобичі».

«Страшна помста» – ілюстрована повість до творів Н. Гоголя була надрукована видавництвом «Генеза» ще у 1993 році, доповнюючи журнал «Мандрівник». Це дещо песимістичний, але написаний у найкращих автентичних традиціях комікс: козаки, шаблі, містика та нечиста сила.

«Похід князя Олега на Царгород» – один із перших історичних мальописів України в період незалежності. Оповідач, Юрій Логвин, у своєму виданні порушував нещодавно заборонені теми. Розповсюджувався комікс за допомогою періодики – друк у журналі «Соняшник».

«Україна у боротьбі» – мальопис, розповіддю та ілюстрацією якого займався Л. Перфецький, художник-баталіст та сотник УПА. Автор оповідає про жахи участі України у Другій світовій війні, протистояння німецькому фашизму та більшовикам. За публікацією прийшов і передрук в 1970-х роках у журналі «Крилаті» за проектом «Наша Спадщина».

Козацька тематика відображена у створенні образу, який уособлює національну гордість і хоробрість, а також впевненість і винахідливість. Архетип козака у цього графічному виді мистецтва вплітається у історичні факти, елементи фентезі, блокбастеру та втілюється у сучасному контексті, спонукаючи читачів зануритись в автентичну історію [7, с. 49].

«Максим Оса» – динамічна ілюстрована оповідь про козака Максима Осу, містичність та виклики Дикого Поля. Вперше видання вийшло у 2008 році на замовлення французького видавця «Éditions Joker». Чорно-білі світлини виконані у стилі, який нагадує лубочну літературу, за виключенням наявності великої кількості деталей.

«Кобзар: Легенди Великого Лугу» – збірка пригод кобзаря. Історичний комікс пропонує зануритись в атмосферу періоду Руїни, слідуючи за сліпим кобзарем, який дізнається нові історії з різних куточків країни. Саме це видання вийшло нещодавно – Ілля Бакута опублікував його у 2020 році.

«Даогопак» – один з найперших українських коміксів нового покоління. Автори, М. Прасолов, О. Чебикін та О. Колов, знайомлять читача з пригодами трійці неутомних козаків, яким довелось йти у розвідку до Туреччини. Побачила світ історична оповідь у 2012 році – тверда палітурка, 60 сторінок, видавець «Nebesky».

«ВОЛЯ: The Will» – комікс у сеттінгу стімпанк, фентезі. Оповідь про українське суспільство у паралельному світі вносить свої корективи в історію – держава зміцнюється та йде наперекір більшовицькій владі за правління гетьмана Павла Скоропадського. Перший том вийшов навесні 2017 року за залученням трьох видань: «Asgardian Comics», «Ugar Production» та «The Will Production».

«Серед овець» – ілюстрована оповідь-антиутопія, яка нагнітає своєю атмосферою, морально давить на читача історією про нелегку долю головного героя та його спроби протистояння державному уряду. Перший випуск коміксу вийшов навесні 2016 року.

Отже, у висновку можна відзначити, що вербально-візуальна метафора включає різні знакові системи і відображає співвідношення між словом і зображенням. Фактори впливу вербально-візуальної парадигми на сприйняття реципієнтом включають співвідношення між словом і зображенням, глибину і розмаїтість інформації, емоційний вплив та рівень простоти сприйняття.

1.2 Підходи до класифікації коміксу

Різноманіття масиву коміксів і справді вражає, оскільки він складається з різних стилів, жанрів, форматів та способів подання. У поданій нижче класифікації форматів ми будемо здебільшого спиратись на терміни та

рекомендовані стандарти США, спираючись на той факт, що більшість українських видань є адаптованими чи перекладеними передруками, право на розповсюдження яких надає куплена ліцензія у видавництва чи автора. Європейські комікси та українські мальописи зазвичай мають вигляд альбомів – декілька частин історії, об'єднані під палітуркою і налічують приблизно 64 сторінки.

Важливість вивчення мальописів зумовлюється особливостями поєднання візуальної та вербальної інформації. Змінюється сприйняття людиною перенасиченого візуальними образами медіапростору: вміння орієнтуватися, опрацьовувати та актуалізувати повідомлення [6, с. 24].

І. Лиса, зазначає: «Тематика сучасних українських мальописів доволі широка та зорієнтована на різну вікову категорію читачів. Це здебільшого графічні історії, сповнені політичними й патріотичними сенсами, сюжети яких віддзеркалюють знакові історичні події й постаті, через міфи й легенди розкривають культурну спадщину нашого народу» [15, с. 16].

Карикатура і подібні форми ілюстрації також є найбільш поширеними зображеннями в коміксах. Отже, карикатури та ілюстрації часто використовуються в коміксах для передачі гумору, сатири, або виразного стилю. Вони можуть надавати коміксам унікального характеру та виразності. Іноді в коміксах зустрічається техніка фотоновели, де замість мальованої графіки використовується фотозображення або кадри з кіноплівки.

Загальноприйнятими є такі класифікації коміксів:

– Стріп – в перекладі з англійської означає стрічка. Ці комікси отримали таку назву, тому що виглядають, як стрічка з 3-4 кадрів, розміщених у ряд. Здебільшого ці кадри розташовуються горизонтально або у вигляді квадрата.

– Політична карикатура – це малюнок, який майже завжди містить текстовий коментар, сюжет якого зазвичай пов'язаний з гучними подіями у суспільстві або відомим особистостями, їх діями та впливом. Художня майстерність таких зображень зазвичай поєднується з гіперболою та сатирою: ці

художні засоби використовуються щоб висміяти та звернути увагу влади та суспільства на гострі суспільно-політичні проблеми.

– Сингл – окремий, одиничний або одинарний формат, який керує майже всією індустрією. На його основі прораховують усі інші видання і саме на нього покупці чекають щотижня. Продажі цих видань вимірюють успішність сучасного автора та видавця. Його стандарт – 24 сторінки, зазвичай 22 з них це історія. Тонкі випуски з картонкою позаду мають розмір приблизно 16,5 на 26 см. В українських економічних реаліях автори теж часто використовують цей формат до друку.

– ТБП або трейд пейпербек – так називають будь-яке стандартне видання в обкладинці. Зазвичай під нею зібрані від 4 до 6 або аж до 12 синглів. У випадку, коли сторінок набагато більше, його називатимуть колекційним ТБП виданням. Цей формат українцям добре знайомий – майже всі ліцензійні видання випускаються саме під цим форматом [2, с. 33].

– Хардкавер або видання з твердою обкладинкою – подібно до ТБП, це будь-яке видання в обкладинці. Проте, цей термін здебільшого використовують до видан,ь які збирають 6 синглів під палітуркою. Такі видання зазвичай дорожче [2, с. 33].

– Омнібус – за розміром вони такі ж, як збільшений хардкавер (від 12 до 20 синглів), але за наповненням значно більші. Найменші омнібуси нараховують приблизно 500 сторінок і обсягом можуть доходити до тисячі та навіть більше. Збирають вони зазвичай забіги конкретних авторів або чи якомога більше історій, які стосуються конкретної події чи персонажа.

– Видання абсолют. Ця назва та формат ексклюзивні для видавництва DC Comics. Від омнібусів, делюксів та збільшених видань його відділяє ще більший розмір і, головне, – слипкейс (картонна коробка з артом для зберігання абсолюту). Саме видання має палітурку, іноді тиснення. Зазвичай такі видання, пропорційно витратам на матеріали, дорожче. У кінці можуть мати нариси, розлоги і коментарі від авторів або редактора [2, с. 32-33].

Основою коміксу є паралельна взаємодія тексту та візуалу. Наративність, діючі персонажі та їх архетипи корелюється від призначення і типу мальопису. Отже, комікси та мальописи можна класифікувати за жанрами. Розглянемо їх різновиди:

Один із найпоширеніших жанрів коміксів – це жанр супергероїки. Комікси даного жанру славляться своїми яскравими обкладинками, динамічними сценами боїв та складними характерами героїв. У коміксах про супергероїв існує низка відомих серій, таких, як «Spider-Man» (Людина-павук), «Superman» (Супермен), «Batman» (Бетмен), «X-Men» (Люди Ікс) та багато інших. Кожен герой має свої унікальні суперсили, характеристики та навички. Комікси даного жанру відтворюють боротьбу героїв зі злом, їхні особисті труднощі та моральні дилеми [26].

Однак комікси володіють й іншими жанровими особливостями, крім супергеройського. Наприклад, жанр детективу в коміксах є вельми популярним. Цей жанр має на меті висвітлити захоплюючі історії з загадками та розслідуваннями, де читачам доводиться розгадувати таємницю разом з головним героєм. Комікси-детективи можуть бути напруженими, насиченими інтригою та несподіваними поворотами.

Пригодницький жанр поєднує героїзм із динамічним декоруванням і сильними, лінійними сюжетами, що дає героям чітку мету. На відміну від традиційних коміксів про супергероїв, пригодницькі історії регулярно змінюють фон історії, постійно представляючи нові локації, лиходіїв і цілі.

Жахи включають у себе історії про монстрів, зомбі і відьом, а також психологічні трилери. У коміксах можуть змальовуватися перевертні та вампіри, які прийшли до нас із фольклору і принесли низку правил (наприклад, що знищити вампіра можна тільки срібною кулею).

Жанр жахів у коміксах охоплює історії, що складаються з зображення різної нежиті, демонічних особистостей, зомбі тощо. В коміксах можуть бути представлені також перевертні та вампіри, які походять з фольклору та принесли

із собою ряд норм і правил, наприклад, у згідно з якими перевертні виглядають як вовки, а зомбі харчуються мізками [18, с. 148].

Жанр коміксів з військової тематики висвітлює випробування особистостей, порушуючи питання політичних конфліктів, принципів та героїзму. У таких коміксах персонажі та деталі представлені з максимальною відповідністю до військового середовища, методи ведення бою відповідають переданим у епосі прийомам. Сюжет коміксу може базуватися як на реальних, так і на вигаданих військових подіях [18, с. 148].

Дитячий комікс – це вид коміксів, спрямований на молодших читачів, зазвичай віком від дошкільного віку до підліткового. Мова йде про можливості використання коміксу у навчальних цілях: діти із задоволенням читають комікси за візуальну привабливість, а графічне зображення та тенденція до інтригуючої оповіді роблять комікси чудовим засобом для передачі наукових концепцій у цікавій формі спосіб [29, с. 4].

Натомість Д. Бєлов виділяє чотири види коміксів за оригінальністю:

- закордонні комікси перекладені українською. Становлять майже абсолютну більшість від частки українського видавничого ринку;
- адаптація української класичної літератури під формат коміксу;
- сучасні адаптації – адаптація творів сучасних нам українських авторів;
- оригінальні комікси, видані в Україні або написані українською мовою. Українські комікси часто надихаються історією та культурою своєї країни, а також світовими трендами та технологіями [2, с. 33].

Комікси, як візуально-літературний жанр, стали ще одним цікавим засобом відтворення та відображення історичних подій, патріотичних тем та національного духу за допомогою художньої креативності. Як ми вже зазначали, історичні комікси перебувають під підвищеним інтересом української аудиторії, особливо, з початку XXI століття [1, с. 40] [2, с. 33].

Отже, комікси є дуже різноманітними в своїй структурі та форматах. Вони включають різні жанри, стилі та способи подання, відповідаючи різним смакам та вимогам аудиторії.

Українські комікси та мальописи відрізняються від західних аналогів своєю тематикою, яка часто спрямована на відображення історичних подій та культурної спадщини.

РОЗДІЛ 2
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ В КОМІКСІ

2.1 Візуальні образні засоби коміксу

Головними візуальними та структурними елементами коміксу є текстова хмаринка (дудл) та ідеограма: їх різновиди, форма та кольорова палітра залежать від настрою репліки або дії, тону. Текст у таких хмаринках також може варіювати: жирність шрифту, кегель, нахил тощо.

Візуальні метафори виникають як у світлинах, так і в мовному виразі, користуючись елементами погляду, зорового сприйняття, світла та візуального досвіду.

Дослідниця М. Івасишин вважає: «Особливістю вербально-візуальної метафори є те, що вербальний контент сприймається і трактується на основі візуальних елементів (зображень), а також репрезентується як референтний домен завдяки перенесенню його ознак на зображення» [10, с. 9].

Переходячи до жанрів коміксу, виділимо найпоширеніший з них – супергероїка. У випадку з цим жанром, новаторські елементи, такі як фантастичні сили, костюми та подвійне життя, були створені на основі традиційних: детектив, бойовики та пригодницькі комікси.

Дослідити жанр супергероїки, пригод та основні елементи можна на прикладі українських мальописів «Троє проти Зла» та «Укрмен. Початок». Вони характеризуються візуальною насиченістю, використанням яскравих кольорів і динамічних образів. Часто мають деталізовані малюнки персонажів та сцен, динамічне розташування елементів і кадри з цікавою перспективою (Додаток Е).

Окреслимо особливості пригодницького мальопису з елементами супергероїки «Троє проти Зла»:

– завжди округлені текстові хмаринки не виходять за межі кадру, розташування не змінюють – вони майже завжди у центрі кадру (Додаток Д);

− ідеограми: зазвичай білі або напівпрозорі білі лінії вказують на швидку траєкторію руху персонажу (Додаток А);

− підписи-пояснення та звукові ефекти: підписи можуть напряму пояснювати властивості предмету або явища, вказувати місце розгортання подій. При цьому у поданому коміксі є змінення шрифту на курсив у підписах-поясненнях [3, с. 28]. Хоча комікси є візуальним засобом, звук є важливим елементом «уявного простору», який створюють їхні творці (Додаток Б).

«Укрмен. Початок». У коміксі представлений герой із надзвичайними здібностями – Укрмен, який виступає проти зла. Він вдягнений у яскравий синьо-жовтий костюм, що робить його впізнаваним персонажем. Сюжет наслідує західні мотиви: містить захоплюючі сцени боротьби, де герої зіткнуться із могутніми суперзлодіями, використовуючи свої надзвичайні здібності та винахідливість. Поза боротьбою зі злом, герої можуть стикатися з внутрішніми конфліктами та моральними виборами, що надає коміксу глибини та емоційного змісту.

В українському медіапросторі жваво йде розвиток коміксів на основі оповідань видатних письменників, іноді навіть до історичних коміксів залучаються елементи літературного фольклору та фантастики.

Використання формату коміксу для розповсюдження української літератури, спонукання учнів до кращого сприйняття сюжету за допомогою компактної візуальної інформації та інтерактивних світлин можна простежити на прикладі проєкту електронного формату «Українська література в коміксах»:

− перш за все, ілюстровані твори розподіляються на категорії за віком та рівнем знань основної аудиторії – учнів 7-11 класів;

− поданий в ілюстраціях паспорт твору зазвичай спрощено до 5-7 кадрів, вгорі завжди пояснюється зовнішність головних героїв та другорядних персонажів. Це також спонукатиме читача до кращого запам’ятовування через прості візуальні образи;

− додаткова інформація про твір та цікаві факти про автора також знаходяться праворуч від світлин, у панелі;

– інтерактивність цього формату зумовлюють GIF-елементи (Додаток В), можливість порівняння опису зовнішності героя в тексті художнього твору й образ, створений ілюстратором коміксів та тестова перевірка вивченого.

Іншою цікавою адаптацією літературного твору в ілюстровану історичну повість є «Герой поневолі» від М. Тимошенка. Історія відбувається у межах повісті Івана Франка та складається з двох томів, головна історична подія – «Весна Народів». Головного героя чекають кардинальні зміни: хвиля революції охопила всю Європу, знищення звичного укладу життя, масові заворушення.

Проведемо дослідження розвитку національного українського архетипу на прикладі мальописів «Максим Оса» та «Козаки на Орбіті»:

У коміксі «Козаки на Орбіті» Андрія Данковича відбувається дещо стереотипне втілення української культури у космічному просторі: архетип козака-героя та його космічний човен «Чайка». У цій трилогії козак стає героєм космічних пригод, які здійснюються разом з іноземними астронавтами та мільярдерами. Він рятує космічних туристів від прибульців та інших невідомих людству істот.

Потенціал коміксу як медіаповідомлення також повністю розкривається у комікс-журналістиці: підтвердження соціальних теорій та критики, створення образів персонажів, які стикаються з різними соціальними проблемами, такими, як бідність, безробіття, воєнні або збройні конфлікти, дискримінація, насильство тощо [9, с. 34].

Окреслити задіяні методи та аспекти у комікс-журналістиці нам допоможе аналіз коміксів «Звитяга. Савур-Могила» та «Діра»:

«Звитяга. Савур-Могила» був першим в країні коміксом, що висвітлював події серпня 2014 року на Сході України. Читачу не слід очікувати псевдопатріотизм чи політичні нотки: комікс є реалістичним та навіть документальним, зображення крові, насилля, піднімаються питання моралі та відваги.

Створений образ персонажа – метафоричне уособлення мирного існування державного устрою України. Через зрозумілі причини виявляється змушеним

адаптуватися до нових умов, переосмислюючи свої цінності та підходи до життя. Персонаж ілюструє не лише особисту трансформацію, але й важливість колективної зміни для розвитку суспільства.

«Діра» С. Захарова розповідає про російську окупацію його рідного міста навесні 2014 року. Ілюстроване оповідання через автобіографію або комікс-журналістику показує жахи окупаційної влади, тортури та розстріли. Автор зображує події у жанрі нон-фікшн, змальовуючи те, що відчував і бачив власними очима.

Комікси, маючи потенціал медіаповідомлення, напряму складається зі взаємозв'язку слова і зображення і грає ключову роль у відтворенні теми рівності в сучасному суспільстві. Слово та зображення в коміксах взаємодіють паралельно, створюючи комплексну картину, що передає не лише сюжет, але й емоційне й інтелектуальне сприйняття інформації.

По-перше, слово в коміксах може використовуватися для підсилення зображення та передачі додаткової інформації. Наприклад, коментарі героїв чи автора можуть розширити розуміння сюжету та внести нові виміри в сприйняття.

По-друге, зображення героїнь у коміксах може відображати їхні сильні характери та різноманітні ролі в суспільстві, що підтримує тему рівності. Наприклад, візуальне зображення жінок у різних сферах життя – від супергероїнь до звичайних жінок, що ведуть активний спосіб життя, може сприяти формуванню позитивного ставлення до жіночої сили та рівності.

Визначити особливості розвитку можна за коміксом «Коротка історія українського фемінізму»: на 102 сторінках розміщено аналіз попередніх ґрунтовних праць за темою фемінізму в Україні. Головною метою є роз’яснити історію розвитку ідеї рівності, комікс привертає увагу до дрібниць у біографії видатних осіб та окреслює актуальність та сучасний контекст теми.

Комікс «Герої світла» (Додаток Г) було створено за ініціативою ПРООН, в межах Програми ООН з відновлення та розбудови миру. Цей комікс є доступним на офіційному сайті англійською та українською мовами.

Історії базуються на реальних подіях та мають за мету розширення свідомості та підвищення освіченості про проблеми, що стикаються з сучасним суспільством. Малюнки передають емоції дітей, які потерпають від домашнього насильства, через метафору «злої тіні батьків», щоб зробити цю проблему більш сприйнятливою для молодшої аудиторії.

Наприкінці комікс містить заклик «Не мовчи!» та поради для дітей, які стикалися з фізичним, психологічним, сексуальним або економічним насильством, щоб вони знали, куди звертатися за допомогою, та як поводитися у подібних ситуаціях.

У сучасному інформаційному просторі, де візуальний складник стає все більш впливовим, вивчення мальописів, їх комбінація з вербальною інформацією, виявляється надзвичайно важливим. Це сприяє кращому сприйняттю та обробці повідомлень у перенасиченому візуальними образами середовищі, допомагаючи людям орієнтуватися та адаптуватися до нього. Використання візуальних метафор у комунікації є ефективним засобом передачі ідеї, оскільки вони базуються на зоровому сприйнятті та відображенні реального досвіду.

2.2 Структурно-змістові особливості коміксу

Для виокремлення особливостей кожної з цих серій було проведено аналіз їхніх характеристик, включаючи стиль малюнку, сюжетні лінії, головних персонажів та мовні елементи.

На основі зібраних даних був проведений порівняльний аналіз різних аспектів мальопису та коміксу, включаючи їхню структуру, тематику, мовні елементи та вплив на аудиторію. Щоб підтвердити деякі тенденції у популярності та розповсюдженні коміксів, був проведений аналіз різноманітних заходів, таких, як фестивалі, конвенції фанатів тощо.

Взаємозв'язок слова і зображення в мальописах (або BD) та коміксах (або графічних новелах) є важливим для передачі сюжету та ідей, а також для

залучення аудиторії. На прикладі серій «Астерікс» та «Супермен» можна виділити різні та спільні риси у цих жанрах.

У серії коміксів «Пригоди Астерікса та Обелікса», яка відноситься до стилю «Ligne claire», слово та зображення взаємодіють для створення гумористичних сюжетів та колоритних персонажів. Чиста лінія стилю надає коміксам виразного та легкого для сприйняття малюнку. Мовні елементи, такі як діалоги та текстові блоки, доповнюють зображення, підсилюючи гумор та передачу сюжету.

У серії коміксів «Супермен» слово і зображення також взаємодіють для створення захоплюючих пригод супергероя. Ці комікси відзначаються динамічними сценами боїв та складними характерами героїв. Мовні елементи, такі як текстові блоки та діалоги, передають внутрішні думки героїв та розширюють сюжетну лінію.

Спільними рисами мальописів та коміксів є те, що вони певною мірою є творами художньої літератури, що мають ілюстрації у стилі панелі та передають сюжет через слово та зображення. Обидва жанри можуть використовувати мовні елементи, такі як текстові блоки та діалоги, для передачі інформації та розвитку сюжету.

Розповсюдження через різноманітні заходи, такі як фестивалі Comic-Con та WonderCon, а також організація музеїв та проведення подій, свідчить про популярність та вплив як мальописів, так і коміксів на культуру та мистецтво. Ці заходи приваблюють шанувальників серій «Астерікс» та «Супермен», які демонструють своє захоплення цими творами через костюми, колекціонування та участь у заходах, присвячених їхнім улюбленим героям.

Для американського автора графічний роман – доволі широке поняття. Це книга, продовження якої не передбачається, яка має доволі великий обсяг як звичайні нам комікси. Зазвичай більше 100 сторінок, які розраховані на дорослу аудиторію. Для європейців ж комікс або BD – це чергова частина історії що продовжуватиметься. Кожний том в твердій палітурці називається альбомом, який, в окремих випадках, містить до сотні сторінок.

Важливо зазначити, що одна з найбільш очевидних відмінностей полягає в обсязі та підході до випуску. Графічні романи в Америці зазвичай мають значний обсяг та призначені для дорослої аудиторії, в той час як BD в Європі часто продовжуються серіями і можуть бути спрямовані як на дорослих, так і на дітей.

Ще однією важливою відмінністю є тематика. У коміксах здебільшого зустрічаються супергерої та надприродні сюжети, тоді як BD, особливо традиційні європейські серії, можуть охоплювати різноманітні теми від дитячих і розважальних до соціально-політичних.

Мотивація видавців також відрізняється. У США комікси часто розглядаються як комерційний продукт, тоді як в Європі BD сприймається як мистецтво, що може впливати на його видавців та маркетинг.

Правовий аспект. Права мальописів та BD належать авторам, а саме – художникам та сценаристам, а видавництво лише купує права на певний термін. Наприклад, більша частка української коміксної продукції – перекладені твори. Такі видавництва як: Lantsuta, Vovkulaka, Fireclaw Ukraine здійснюють переклади всесвітньо відомих проектів за офіційними ліцензіями Marvel Comics, IDW Publishing, Dark Horse Comics та Sergio Bonelli Editore, IDW, BOOM! Studios, Image comics, DARGAUD, URBAN Comics тощо.

Творчий аспект також відрізняється. Над американськими коміксами працюють різні групи людей, які можуть часто змінюватись. Над європейськими працює одна людина, інколи – в парі з колористом або сценаристом.

Лише над першим томом «Супермен» працювало 12 сценаристів, 13 скетчерів та 6 інкерів. У США персонаж або комікс, у якому він з’являється, є власністю бренду, а не автора. Також варто зазначити: права на продукцію з персонажем Супермен належать DC Comic, а не чоловіку, який першим намалював його. Таким чином, DC має право найняти іншого автора для продовження написання своїх коміксів після того, як перший автор вийшов на пенсію, однак цей автор не має права публікувати комікси про Супермена під будь-яким іншим брендом або навіть під своїм іменем.

На рівні художнього аспекту можна побачити, що BD зазвичай мають більш деталізований стиль та більш округлі форми, ніж американські комікси.

У видавничому аспекті різниця полягає у форматі та якості видань, де BD частіше виходять у великому форматі та в твердій палітурці, що нагадує колекційні видання.

Порівняльний аналіз цих аспектів дозволяє краще зрозуміти взаємозв'язок слова і зображення в різних форматах графічних романів та коміксів, а також їхній вплив на культуру та аудиторію.

Дослідження літературних джерел та окремих видань дозволило виокремити основні характеристики кожного жанру, зокрема стиль малюнку, сюжетні лінії, головних персонажів та мовні елементи. Порівняльний аналіз різних аспектів обох жанрів показав їхню структурну та тематичну схожість, а також вплив на аудиторію.

ВИСНОВКИ

Звернувши увагу на роботи вітчизняних та зарубіжних дослідників коміксу, ми виявили напрямки дослідження та вибору методів, ставлячи перед собою завдання розкрити різні аспекти коміксу, включаючи аналіз жанрів, історичний контекст та художній стиль. У ході роботи ми також виявили індивідуальні характеристики об’єкту та важливість його дослідження як для розвитку мистецтва, так і для наукового співтовариства. Вивчення теми виявило як різні вікові категорії сприймають комікси, їх розповсюдження та головні моменти розбіжностей. Дослідники підкреслюють значення аналізу розвитку коміксу як мистецького жанру і повноцінного способу комунікації. Зазвичай вони досліджують вплив вербально-візуальної парадигми та особливих графічних наративів на сприйняття реципієнта, що свідчить про глибокий рівень аналізу предмета дослідження.

Також варто зазначити, що дослідження концепції розвитку персонажів та архетипів в коміксі відкриває нові можливості для розуміння цього жанру як форми мистецтва та комунікації. Автори використовують широкий спектр методів аналізу, що дозволяє їм глибше досліджувати різні аспекти коміксу та мальопису.

Нами було проаналізовано тенденції розвитку коміксу, як окремого виду мистецтва, на початку XXI століття: розквіт українського мальопису, коміксу та BD став важливим засобом візуалізації історії та культури країни. Комікс і досі розкриває свою найважливішу деталь – відсутність сталості до розвитку жанрів. Варто зазначити, що на початку XXI століття активний розвиток видань з тем історії та культури відобразився у коміксах та графічних новелах як ефективний засіб візуалізації та актуалізації подій минулого. Комікси на історичній основі стали популярними серед читачів, сприяючи поглибленню знань та підвищенню національної свідомості. Різноманітність тематики коміксів про історію України також породила нові простори для творчості: отамани-кіборги, козаки-супергерої та інші.

Розглядаючи результати досліджуваного нами потенціалу коміксу на конкретних прикладах, можна виокремити його переваги і недоліки. З одного боку, комікси відзначаються великою візуальною привабливістю, доступністю для різних аудиторій, можливістю конкретної і стислої розповіді, а також культурним впливом і потенціалом для творчого виразу художників. З іншого боку, оригінальні українські комікси становлять меншість українського видавничого ринку, можуть бути часовитратними у виробництві, іноді сприймаються як призначені переважно для дітей та можуть викликати проблеми доступності для людей з вадами зору тощо.

Вербальні елементи, такі як діалоги, роздуми персонажів та заголовки кадрів, надають текстуальний контекст та відображають мовну частину оповіді. Вони передають основні аспекти історії та допомагають читачеві зрозуміти дійових осіб, ситуації та події. Візуальні елементи, такі як малюнки та кадри, створюють образи, місцевості, емоції та дії. Вони доповнюють текст та дозволяють читачеві візуалізувати події, що відбуваються, та сприймати їх у контексті оповіді.

Взаємозв'язок між текстом та зображеннями також впливає на ритм та темп оповіді. Розміщення тексту та кадрів на сторінці, а також співвідношення між ними, надають напруження та динаміку оповіді. Використання структурних елементів дає творцям коміксів безмежні можливості для творчого виразу. Вони можуть експериментувати з різними способами поєднання тексту та зображень, створювати несподівані асоціації та враження, що збагачують читацький досвід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран Н., Гнаткович О. Класифікація та специфіка сучасних українських коміксів. *Молодий вчений.* Вип. 5. 2021. URL : http://surl.li/sxxnh (дата звернення: 21.12.2024).

2. Бєлов Д. Видова та жанрова специфіка коміксу в Україні. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук.* 2020. Вип. 5. С. 29-41. URL : http://surl.li/sxxon (дата звернення: 03.11.2024).

3. Вікенд: «Зібров, кіборги та козаки: 10 українських коміксів». URL : http://surl.li/sxxoo (дата звернення: 04.03.2025).

4. Голущак О. Актуальні питання гуманітарних наук: *Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* С. 165-170. URL : http://surl.li/sxxoy (дата звернення: 05.03.2025).

5. Грабовська І. Специфіка сучасного українського фемінізму (соціофілософський зріз проблеми). Українознавство. 2021. С.194-204. URL : http://surl.li/sxxpb (дата звернення: 24.02.2025).

6. Гриценко А. Редакторська підготовка креолізованих текстів та роль редактора у роботі з ними. 2021. URL : http://surl.li/sxxpe (дата звернення: 10.04.2025).

7. Гудошник О. Воєнний комікс як медіа: українські та світові графічні наративи. 2022. URL : http://surl.li/sxxph (дата звернення: 10.03.2025)

8. Гудошник О. Комікс як інструмент сучасної наукової комунікації. Communications and Communicative Technologies. Вип. 22. 2022. URL : http://surl.li/sxxpj (дата звернення: 17.02.2025).

9. Гудошник О. Трансмедіальні наративи коміксової журналістики: світовий та український досвід. Communications and Communicative Technologies. Вип. 20. 2020. URL : http://surl.li/sxxpk (дата звернення: 18.03.2025).

10. Івасишин М. Мультимодальність англомовного коміксу: лінгвальний і екстралінгвальний виміри. 2019. URL : http://surl.li/sxxpm (дата звернення: 18.04.2025).

11. Ірбіс Комікси: «Комікси у світі». URL : http://surl.li/dture (дата звернення: 25.04.2025).

12. Колісник О.В. Специфіка сучасних коміксів: традиції та інновації. *Графічний дизайн в інформаційному та візуальному просторі : монографія. - Київ : КНУТД.* URL: http://surl.li/sxxpr (дата звернення: 13.11.2024).

13. Космацька Н. Нарис з історії виникнення і становлення жанру коміксу. Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. 2012. Вип. 19. С. 141–147. URL : http://surl.li/sxxpv (дата звернення: 13.11.2024).

14. Крикуненко С. Ретроспективний аналіз коміксу як об'єкта дослідження українських і зарубіжних науковців. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук.* 2022. Вип. 9. С. 166-176 URL : http://surl.li/sxxqa (дата звернення: 24.12.2024).

15. Лиса І. Комікси як окремий складник структури медіапростору. *Вісник Книжкової палати.* 2023. № 2. URL : http://surl.li/sxxqh (дата звернення: 24.12.2024).

16. Мильченко Л., Татарінова Л. Особливості сприйняття візуальної книги. Комікси. Манга. Графічний роман. *Вісник Книжкової палати.* 2020. № 12. URL : http://surl.li/sxxqn (дата звернення: 17.11.2024).

17. Муравицька О. Вербально-візуальна парадигма мальопису як виду креолізованого тексту. 2023. URL : http://surl.li/sxxqt (дата звернення: 14.03.2025).

18. Насалевич Т., Лопушанський І., Рябуха Т. Становлення коміксу як жанру сучасної літератури. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського.* Серія: Філологія. Соціальні комунікації. С. 144-149. URL : http://surl.li/hxmtz ((дата звернення: 22.12.2024).

19. Перець О. Фактор національного у складанні принципів художньої організації довкілля. *Вісник ХДАДМ.* 2016. URL : http://surl.li/sxxqz (дата звернення: 28.11.2024).

20. Сало Написало: «Українські мальописи: історії перших видань та сюжети сучасних коміксів». URL : http://surl.li/sxxra (дата звернення: 12.03.2025).

21. Сіляєва О. Парадигма розвитку та функціонування міжнародної комікс-журналістики. 2020. URL : http://surl.li/sxxre (дата звернення: 27.02.2025).

22. Телеграф: «Коміксова культура в Україні та світі: тренди, проблеми, політика». URL : http://surl.li/dtutp (дата звернення: 13.01.2025).

23. Хлестова С. Комікс як засіб масової комунікації: типологічні особливості. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції соціальні комунікації: теорія і практика сучасної науки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.* Серія «Соціальні комунікації». 2019. URL : http://surl.li/sxxrm (дата звернення: 13.01.2025).

24. Хлестова С. Потенціал коміксу як медіаповідомлення: на прикладі текстів про збройну агресію рф на Донбасі («Кіборги» та «Перехрестя. Дев'ять історій про війну та насильство»). *Вісник Львівського університету.* Серія Журналістика. 2019. Випуск 46. С. 281–288. URL : http://surl.li/sxxrn (дата звернення: 13.01.2025).

25. Яремчук О. Історичні моделі японської манґи та особливості їх жанрово-тематичної репрезентації. Масова комунікація у глобальному та національному вимірах. 2018. Вип. 10. С. 259- 264. URL : http://surl.li/sxxrt (дата звернення: 18.03.2025).

26. Mazur D. The Cambridge Companion to the Graphic Novel. URL : http://surl.li/sxxru (дата звернення: 24.02.2025).

27. Mainardi P. The Invention of Comics. Nineteenth Century Art Worldwide: a journal of nineteenth-century visual culture. Spring 2007. Vol. 6, Issue 1. URL : http://surl.li/sxxrw (дата звернення: 17.11.2024).

28. Tatalovic M. Science comics as tools for science education and communication: a brief, exploratory study. Journal of Science Communication. 2009. С. 1-17. URL : http://surl.li/sxxrz ((дата звернення: 19.11.2024).

29. UA Geek: Історія українських коміксів. URL : http://surl.li/sxxsi (дата звернення: 03.03.2025).

30. Vertigo: Таємна історія українських коміксів. URL : http://surl.li/hxjrc (дата звернення: 24.01.2025).

ДОДАТОК А

«Троє проти Зла»

ДОДАТОК Б

«Троє проти Зла»

ДОДАТОК В

«Українська література в коміксах»

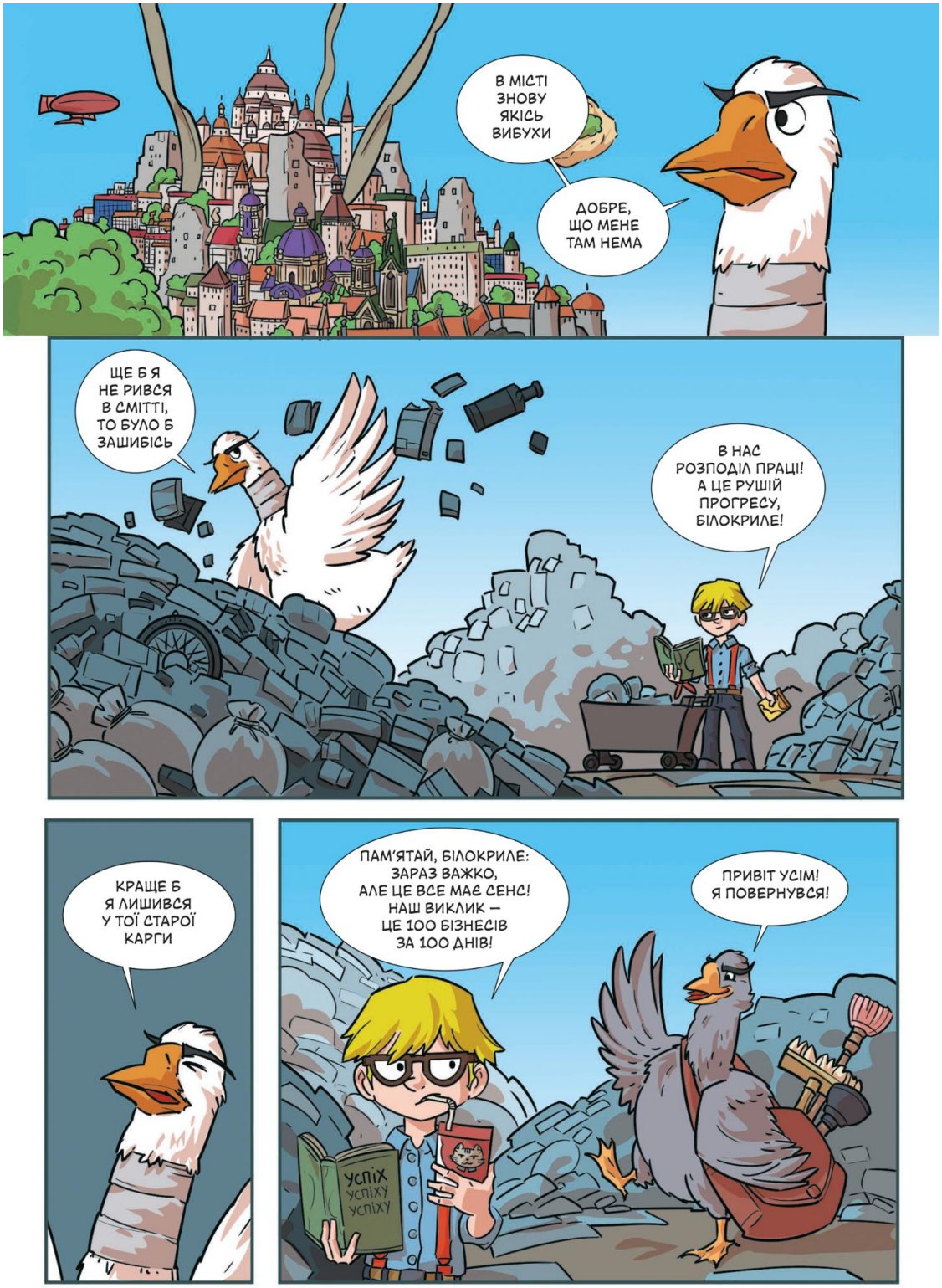
ДОДАТОК Г

«Герої світла»

ДОДАТОК Д

«Троє проти Зла»

ДОДАТОК Е

«Укрмен. Початок»

Декларація
академічної доброчесності
здобувача освітнього ступеня бакалавр
ЗНУ

Я, Дзюбак Костянтин Костянтинович, студент 4 курсу, денної форми навчання, спеціальність «Журналістика», освітньої програми «Редакторсько-видавнича діяльність і медіамоделювання», адреса електронної пошти kostyadzyubak@gmail.com

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота бакалавра на тему «Структурно-змістова концепція коміксу як засобу візуальної комунікації» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 12.06.2025 Підпис К. К. Дзюбак

Дата 12.06.2025 Підпис Г. В. Микитів